

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJOS
EKONOMIKOS POLITIKOS GRUPĖS
MINISTRĖS PIRMININKĖS PATARĖJO**

PAŽYMA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS 2002 M. BALANDŽIO 12 D. NUTARIMO NR. 519
„DĖL VALSTYBINIO STRATEGINIO ATLIEKŲ TVARKYMO 2014–2020 METŲ PLANO
PATVIRTINIMO“ PAKEITIMO PROJEKTO (TOLIAU – NUTARIMO PROJEKTAS)
(TAP NR. 22-791); (TAIS NR. 21-24959(3))**

2022-05-16 Nr. NV-1332

Vilnius

1. Projekto rengėja – Aplinkos ministerija.

2. Projekto tikslas – patvirtinti Valstybinį atliekų prevencijos ir tvarkymo 2021–2027 metų planą (toliau – Planas).

Plano tikslas – nustatyti atliekų prevencijos ir tvarkymo 2021–2027 metų prioritetus, tikslus, uždavinius ir priemones, būtinus užsibrėžtiems tikslams pasiekti, valstybines atliekų prevencijos ir tvarkymo užduotis savivaldybėms, nacionalines ir Europos Sąjungos struktūrinės paramos finansavimo kryptis, Plano įgyvendinimo vertinimo kriterijus, kad būtų užtikrintas atliekų prevencijos ir tvarkymo eiliškumas įgyvendinant 2021–2030 metų Nacionaliniame pažangos plane nustatytus strateginius atliekų prevencijos ir tvarkymo tikslus, pažangos uždavinius

3. Dabartinė situacija:

- Šiuo metu galiojantis Valstybinis atliekų tvarkymo 2014–2020 metų planas nustatė strateginius atliekų tvarkymo tikslus, uždavinius ir priemones, būtinus užsibrėžtiems tikslams pasiekti, valstybines atliekų tvarkymo užduotis ir atliekų tvarkymo užduotis savivaldybėms, nacionalinės ir Europos Sąjungos struktūrinės paramos finansavimo kryptis ir Plano įgyvendinimo vertinimo kriterijus iki 2020 metų. Galiojantis planas į nacionalinę teisę perkėlė visą eilę atliekų sektoriaus direktyvų (2008/98/EB, 94/62/EB, 2006/66/EB, 2012/19/ES, 1999/31/EB) reikalavimų ir tikslų. Atsižvelgiant į tai, kad esama atliekų prevencijos ir tvarkymo situacija pasikeitė, patvirtintos ES atliekų direktyvos su atliekų tvarkymo tikslais ir reikalavimais, planas turi būti atnaujintas.

4. Projekto esmė:

- Planas parengtas įgyvendinant Atliekų tvarkymo įstatymo (toliau – Įstatymas) 26 straipsnio 2 dalies nuostatas ir atsižvelgiant į 2008 m. lapkričio 19 d. direktyvos 2008/98/EB dėl atliekų ir panaikinančios kai kurias direktyvas su paskutiniais pakeitimais, padarytais 2018 m. gegužės 30 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva (ES) 2018/851 (toliau – Direktyva), 28 straipsnio 3 ir 5 dalių, 29 straipsnio 1, 2 ir 2a dalių nuostatas;
- Įgyvendinant žiedinės ekonomikos tikslus, Plane pirmenybė teikiama atliekų prevencijai, antriniam daiktų ir gaminių panaudojimui ir perdirbimui, antrinių žaliavų naudojimui, kad būtų pasiektos Direktyvoje nustatytos valstybinės užduotys iki 2025 m. paruošti pakartotinai naudoti ir perdirbti bent 55 proc., o iki 2030 m. – bent 60 proc. visų susidariusių komunalinių atliekų (pagal svorį). Siekiama, kad energijai gauti būtų naudojamos tik po rūšiavimo likusios nebetinkamos perdirbti atliekos, o sąvartynuose – šalinamos tik atliekos, nebetinkamos naudoti energijai gauti ar panaudoti kitaip. Projekto tikslai, uždaviniai ir priemonės orientuoti į tai, kad kuo labiau sumažėtų šalinamų atliekų ir būtų įgyvendintas ambicingas Nacionalinio pažangos plano (toliau – NPP) tikslas iki 2030 m. sąvartynuose šalinti ne daugiau kaip 5 proc. viso komunalinių atliekų kiekio pagal svorį;
- Plane pateikiama atliekų prevencijos ir tvarkymo situacija parengta pagal „Smart Continent“ 2021 m. atliktą analizę „Esamos atliekų tvarkymo sistemos, siekiant parengti Valstybinio atliekų prevencijos ir tvarkymo 2021–2027 metų plano projektą“ ir Kauno technologijos universiteto 2021 m. atliktą tyrimą „Žiedinės ekonomikos tikslų įgyvendinimas Lietuvoje: iššūkiai ir galimybės“. Įvardyta esama infrastruktūra, atliekų susidarymo prognozės;
- Planas parengtas išanalizavus šalies esamą atliekų prevencijos ir tvarkymo būklę. Plano įgyvendinimo vertinimo kriterijai suderinti su NPP kriterijais;

- Plano tikslai siejami su atliekų prevencijos, investicijų į žaliąsias inovacijas, žaliųjų pirkimų, atliekų kiekį mažinančių aplinkai draugiškų, išteklius tausojančių technologijų, pakartotinio daiktų naudojimo, daiktų mainų plėtra ir parama jai, atliekų perdirbimą ir antrinių žaliavų kiekius didinančiomis technologijomis. Įgyvendinant Įstatymo reikalavimus ir atsižvelgiant į Direktyvos nuostatas, didelis dėmesys Plane skiriamas pirminio atliekų rūšiavimo infrastruktūros plėtrai tiek aprūpinant gyventojus trūkstamais pakuočiu ir antrinių žaliavų atskiros surinkimo konteineriais, tiek užtikrinant jiems galimybę rūšiuoti atskirai maisto, tekstilės, pavojingų ir statybinių medžiagų atliekas (siekiama aprūpinti gyventojus šias atliekas rūšiuoti skirtomis priemonėmis ar sudaryti jiems sąlygas patogiai jas išrūšiuoti). Pateikiami planai, kaip atskirai surinkti ir perdirbti kuo daugiau atskirai nesurenkamų ir neperdirbamų mišraus komunalinio srauto atliekų (inertinių, higienos), kad kuo mažiau jų būtų šalinama sąvartynuose;
- Siekiama plačiau įgyvendinti gamintojo atsakomybės principą, taikyti jį tekstilės, baldų ir kituose sektoriuose, kad kaip galima daugiau atliekų būtų sutvarkytos pagal aukštesnius žiedinės ekonomikos tikslus. Numatoma skatinti naują ar modernizuoti esamą infrastruktūrą, galinčią kokybiškai paruošti atliekas perdirbti, kad kuo daugiau jų būtų naudojama antrinių žaliavų gamyboje. Planuojama griežtinti atliekų tvarkymo ir perdirbimo užduočių vykdymo ir apskaitos kontrolę, kelti atliekų sektoriaus dalyvių kvalifikaciją, skatinti tarpsektorinį bendradarbiavimą, nacionalinius susitarimus, aktyviau šviesti visuomenę atliekų prevencijos ir tvarkymo klausimais;
- Planas apima komunalinių, gamybos ir kitos ūkinės veiklos atliekų prevencijos ir tvarkymo organizavimo Lietuvos Respublikos teritorijoje, maisto atliekų ir maisto švaistymo, šiukšlinimo ir vienkartinį plastikinių gaminių prevencijos priemones.

Planas bus notifikuotas Europos Komisijai pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1999 m. gegužės 20 d. nutarimo Nr. 617 „Dėl Informacijos apie techninius reglamentus ir atitikties įvertinimo procedūras teikimo taisyklių patvirtinimo“ reikalavimus.

5. Derinimas:

- Planas derintas su Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų, Finansų, Žemės ūkio, Sveikatos apsaugos, Švietimo, mokslo ir sporto, Socialinės apsaugos ir darbo, Vidaus reikalų, Krašto apsaugos ir Teisingumo ministerijomis, Visuomenės sveikatos centru, Viešųjų pirkimų tarnyba, Lietuvos konkurencijos taryba, Specialiųjų tyrimų tarnyba, Lietuvos vartotojų teisių apsaugos taryba, Regionų plėtros tarybomis, Lietuvos savivaldybių asociacija, Lietuvos regioninių atliekų tvarkymo centrų asociacija, Lietuvos jaunųjų mokslininkų sąjunga, Savivaldybių komunalinių įmonių asociacija, Lietuvos inovacijų centru, VšĮ „Žiedinė ekonomika“, UAB „Toksika“, UAB „Gren Lietuva“, UAB „Vilniaus kogeneracinė jėgainė“, UAB „Kauno kogeneracinė jėgainė“, gamintojų ir importuotojų organizacijomis, atliekų tvarkytojais, kitomis suinteresuotomis institucijomis ir visuomene.
- Be pastabų suderinta su Krašto apsaugos ministerija, Konkurencijos taryba, Vartotojų teisių apsaugos taryba, Viešųjų pirkimų tarnyba, Muitinės departamentu;
- Atsižvelgta į Teisingumo, Švietimo, mokslo ir sporto, Finansų, Vidaus reikalų ministerijų, Vyriausybės įstaigos atstovų, Aplinkos apsaugos agentūros, Aplinkos apsaugos departamento pastabas, į Ekonomikos ir inovacijų ir Žemės ūkio ministerijų, daugumos kitų suinteresuotų institucijų, asociacijų, visuomenės atstovų pastabas atsižvelgta arba atsižvelgta iš dalies. Argumentai dėl pastabų, į kurias neatsižvelgta ar atsižvelgta iš dalies, pateikti derinimo pažymoje;
- Planas (nors ir netiesiogiai) nustato su atliekų tvarkymu susijusios ūkinės veiklos, įrašytos į Lietuvos Respublikos planuojamos ūkinės veiklos poveikio aplinkai vertinimo įstatymo 1 ar 2 priedus, vystymo pagrindus ir rengiamas visai Lietuvos Respublikos teritorijai, todėl, vadovaujantis Europos Sąjungos ir nacionaliniais teisės aktais, jam atliktas strateginis pasekmių aplinkai vertinimas (toliau – SPAV);
- Vadovaudamasi Planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo tvarkos aprašu (Vyriausybės 2004-08-18 nutarimas Nr. 967) ir Visuomenės dalyvavimo planų ir programų strateginio pasekmių aplinkai vertinimo procedūrose ir vertinimo subjektų, Europos Sąjungos valstybių narių ir kitų užsienio valstybių informavimo tvarkos aprašu (aplinkos ministro 2004-08-27 įsakymas Nr. D1-455), Aplinkos ministerija parengė ir su SPAV procese dalyvaujančiais subjektais suderino SPAV apimties nustatymo dokumentą ir SPAV ataskaitą, šiuos dokumentus

paviešino ir organizavo viešą Plano ir SPAV ataskaitos pristatymą. SPAV ataskaita pataisyta atsižvelgiant į derinimo metu gautas pastabas ir pasiūlymus;

- Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupė pateikė 2022-05-13 išvadą Nr. NV-1322 su pastabomis ir pasiūlymais.

6. Atitikimas Vyriausybės programos nuostatomis – Nutarimo projektas prisidės prie Vyriausybės programos misijos „Lietuvos žaliojo kursas“ tikslų ir rodiklių (150.4, 151.1, 151.3, 152.2) įgyvendinimu.

7. Dalykinio vertinimo išvada – siūlytina Nutarimo projektą svarstyti tarpinstituciniame pasitarime, iki kurio rengėjai:

- įvertins Vyriausybės kanceliarijos Teisės grupės 2022 m. gegužės 13 išvadoje Nr. NV-1322 pateiktas pastabas ir pasiūlymus;
- įvertins ir darbo tvarka iki tarpinstitucinio pasitarimo suderins Ministrės pirmininkės patarėjo ir Ekonomikos politikos grupės pažymoje ir darbo tvarka (el. paštu) 2022 m. gegužės 12 d. pateiktas pastabas ir pasiūlymus Plano projektui.

Ministrės Pirmininkės patarėjo D. Krinicko pastabos dėl Plano priemonių:

- Didžiąją dalį priemonių (Plano projekto 2 priedas) numatyta įgyvendinti valstybės lėšomis. Tačiau iš pateiktos informacijos nėra aišku, ar numatoma, kad priemonės bus įgyvendintos Aplinkos ministerijos asignavimais, ar turima omenyje tai, kad priemonėms bus skiriamas papildomas finansavimas. Tai turi būti aiškiai indikuota, nes kasmet planuojant biudžetą gali būti, kad priemonės (pvz., studijų atlikimas), nebus įtraukiamos į finansuotinių prioritetų sąrašą. 2022-05-09 darbiname pasitarime Aplinkos ministerija informavo, kad priemonės bus įgyvendinamos Atliekų tvarkymo programos lėšomis. Būtų tikslinga apie tai informaciją pateikti lydraštyje, kuriuo teikiamas Plano projektas. Prašome papildyti lydraštį, nurodant priemonių finansavimą Atliekų tvarkymo programos lėšomis. Jei priemonės bus finansuojamos valstybės biudžeto lėšomis, tai reikėtų įvardinti ir suderinti su Finansų ministerija;
- Dalis Plano projekto priemonių yra bendro pobūdžio ir nėra aiškus jų turinys. Pvz., 1.1.2, 2.2.2, 2.2.7, 4.1.12. Tokios priemonės negali būti planuojamos, nes jos nenurodo kas konkrečiai bus keičiama. Taip pat, tai rodo, kad dėl siūlomos Plano priemonės nėra žinoma kas bus tikslinama. Tai nėra gera planavimo praktika. Jei nežinomas priemonės turinys, tokių priemonių neturėtų būti Plano priemonių plane;
- Dalis Plano priemonių nesusietos su Plano projekto tekstine dalimi. Pvz., vandens kolonėlės, Rinkliavų taisyklės ir pan. nėra aprašytos ir pagrįstos, kad jų reikia. Tekste neužsimenama apie problemą, kuri susijusi su rinkliavų skaičiavimu, šiukšlinimu (kiek tai susiję su vandens kolonėlių plėtra). Siekiant aiškumo ir strateginio dokumento vientisumo, siūlytina tekstinėje dalyje aiškiai pagrįsti priemonių reikalingumą arba, jei pagrindimo nėra, šias priemones išbraukti;
- Palyginus siūlomas priemones, trūksta gamintojų ir importuotojų (toliau – GI) atsakomybės didinimo, lyginant su atsakomybės didinimu savivaldybėms ir gyventojams. Tai nėra gera praktika, kuri formuojama, nes iki 2027 m. valstybės lygiu Aplinkos ministerija siūlo iš esmės nestiprinti arba labai nedidele dalimi stiprinti GI atsakomybę. Tuo tarpu savivaldybių ir gyventojų atžvilgiu siūloma kur kas daugiau priemonių, siūloma net taikyti nuobaudas už reikalavimų nesilaikymą. Tai neatitinka geros praktikos pavyzdžių, rodo, kad GI atsakomybė ne bus didinama. Atsižvelgiant į tai, siūlau numatyti papildomas ir aiškias GI stiprinimo priemones, atitinkamai apgalvoti dėl tokių priemonių, kaip nuobaudų taikymas gyventojams tikslingumo. Sistema turi būti vieninga, todėl siūlant gyventojams ir savivaldybėms griežtesnes priemones, nei GI, tokia praktika neatitinka lygiateisiškumo ir viešojo intereso principų.

Ministrės Pirmininkės patarėjas

Dalius Krinickas

Ekonomikos politikos grupės vyresnioji patarėja

Jurgita Gaižiūnienė

Jurgita Gaižiūnienė, tel. +37070663780, el. p.
jurgita.gaiziuniene@lrv.lt